

Сайтът **desebg.com** препечатва интервюто с проф. Евелина Келбечева във Faktor.bg, в която тя отговаря на актуални въпроси, свързани с комунистическото наследство в образованието и издигането на генерал за кандидат за президент от БСП. Проф. Евелина Келбечева преподава европейска и българска история в департамента „История на цивилизацията“ на Американския университет в България. Работила е в БАН, изнасяла е лекции в Софийския университет „Св. Климент Охридски“, а в университета в Ървайн, Калифорния, е преподавала балканска история и културна история на Източна Европа. Чете лекции в университетите Харвард, Принстън и Колумбия. Издава трудове за българската история включително за комунистическия период.

През 2013 г. проф. Келбечева инициира петиция за необходимостта от изучаването на тоталитарните режими в средното училище, подкрепена от над 2500 граждани. Съучредител е на фондация „Истина и памет“, организираща неотдавна [първата публична дискусия на историци, експерти и кинодокументалисти за неизучаването на комунизма в училище](#)

Проф. Келбечева, нека започнем с актуалните вътрешни проблеми. Как коментирате идеята генерал да бъде издигнат за президент? Дали това не налива вода в мелницата на мнимия патриотизъм и не е ли част от голямата хибридна война?

– Мога да ви отговоря като гражданин, защото не съм експерт в тази област. Явно, че има някакъв манипулиран страх за сигурността на хората, който е основан на международните събития. Това е един сигнал, който показва липса на достатъчно квалифицирани политици, които да бъдат избирани. И това е една манипулация и спекулация със страха на българите, което не отговаря на реалността, тъй като аз мисля, че НАТО е най-важният фактор, който е най-важен за нас.

Питам ви, защото ми се иска така да тръгнем към пластове на историческата ни памет?

– И да, тази кандидатура е и част от хибридна война, на която сме свидетели.

Как докарахме така нещата, че след повече от 26-27 години да продължават метастазите на комунизма да се развиват, да живеем в тази среда, замърсена от комунистическо минало, непрочетено минало, неизучено?

– Аз ви благодаря, че използвате термина, с който аз много си служа – метастазите на комунизма, защото те се оказаха такива. Това не са грешки на растежа, както едно време се наричаха или системни грешки, това са много тежки девиации на предишния комунистически режим, които бяха запазени и сега избиват в почти всички сфери на нашия живот. И едната от тях е хибридна война или медийна манипулация, психологически натиск, в който службите бяха много добри. Всичко това е остатък от предишното време, в което именно поради факта, че в България никога не се стигна до изчистване на знанието, нито на правовите казуси, свързани с престъпленията на комунизма. Нито като социално психологическо отърсване от един режим, който не може да бъде квалифициран по никакъв друг начин освен като престъпен. Всичко това дава характеристиките на тези 25 години, в които ние не направихме най-важното – не направихме общественото знание за комунистическия режим реалност. Цялото ни общество замаза същността на това какво беше комунизмът и се държи като камилска птица, която си е навряла главата в пясъка. И това е най-страшното, което върви с изконния български негативизъм по отношение на политическата класа.

Написано от Майя Любомирска
Четвъртък, 18 Август 2016 07:04

Страшното е, че всички забравят, че от тези 25-26 години, 25 години сме управлявани от бившата номенклатура, която стана и настояща с техните синове и внуци. Че те икономически приватизираха България и легитимираха своите капитали. И да не ни говорят глупости от рода първоначално натрупване на капитал, защото за това се иска и труд. Те просто приватизираха държава и си я преразпределиха. И всичкото това много ниско говорене за избухването на демокрацията, и за всичко е виновна тя, са популистки и изключително вредни приказки, които за жалост, не само че непрекъснато се тиражират, но и по някакъв начин и импонира на хората, които нямат истинската представа за структурата на предишния режим, нито за структурата на сегашния.

Но ние изпуснахме вече поне две поколения. Те нямат знания в какъв свят се живееше, какво причиняваше комунистическият режим. Те нямат шанса в училище да научат нещо, освен ако в семейството не получат тези знания.

– Това е ножът с две остриета. Вие знаете, че България е не само шампион по бедност, което за мен не е чак толкова страховито, защото нашият стандарт расте с всяка година и само националният спорт по оплакването в България поддържа фалшивата идея, че ние сме по-зле и по-зле, което абсолютно не е вярно. Последният четвърт век българският стандарт се увеличил многократно и това никой не може да го отрече.

Паралелно с това в България дойде носталгията по т.нар. соц. И самото му име соц вече показва, че хората нямат същностно отношение към комунистическия режим. Защото това е един античовешки режим, който унищожи огромна част от българската интелигенция и политическа класа. Това беше според мен основната причина ние да нямаме подготвена нова политическа класа, която да започне промените и да наложи друг тип политическа култура. Това са дългосрочните исторически последствия, които в нашата страна бяха много тежки.

Не мога да кажа, че точно две поколения сме изпуснали. Вие сте много права, че поколенията се сменят сега много по-бързо отколкото преди. Фактът, че нищо не учат в училище за т. нар. близко минало, което не знам защо не се нарича времето на комунистическия режим, е едно национално престъпление. Престъпление не по-малко отколкото пропуски в здравната система, икономика и пр. Според мен образованието и културата са в основата на благоденствието на една нация и те произвеждат всичко друго включително и икономиката, а не обратното. Обратното е вулгарен марксизъм. Точно тези дефицити – на подготвена политическа класа, която да замени предишната, и липсата на знание какво беше състоянието на нашето общество при падането на

режима и след това, води до тежки липси не само в самочувствието на среднестатистическия българин, но и до едно масово изкривяване на реалностите. Затова има метастази на комунизма. Ако ние имахме знанието за комунизма и то беше предадено адекватно - даже и диалогично със сблъсък на различни мнения, аз съм убедена, че състоянието на нашето общество щеше да бъде различно.

Какво става с вашата петиция?

– Продължава да се забатачва по най-висшите коридори на властта, наречени МОН. Вие знаете, че петицията вече ще навърши три години. Тогава имаше над 2500 подписа, между които и подписите на водещи български политици и двама президенти, много дипломати и изключителен брой мои колеги историци. Т.е. професионалният исторически елит, който не се опитва да бъде глашатай и подмазвач и оправдател на всичките престъпления на комунистическата партия и нейните режими. Отказът на МОН първо, да се обърне внимание на тази петиция е необясним.

Две години след това депутатът Методи Андреев събра 103 депутати начело с председателя на парламента, които се подписаха под една втора петиция. Междувременно депутатът Станимиров предложи добавка в Закона за средното образование, където задължително да стане изучаването на комунистическия режим, което беше отхвърлено от Народното събрание.

След това президентът Плевнелиев прие и двете петиции и ги подкрепи. След това ние отидохме на среща с министър Кунева, където представихме и двете петиции, разказахме за стъпките, които сме направили, за да се промени една страшна асиметрия и едно тежко историческо невежество, което няма място в нашето общество. Там бяхме и с новоучредената малка фондация „Истина и памет“, в която сме аз, журналистът Христо Христов, Георги Михайлов – историк, Александър Кашъмов – юрист. Депутатът Методи Андреев също присъства на тази среща. Министър Кунева беше изключително внимателна и каза, че тя самата е от репресирано семейство, знае много добре проблематиката и ще направи всичко възможно да промени нещата. Още повече, че парламентът прие закон, с който обяви този режим за престъпен. Как се късат нещата в България, как държавните институции не изпълняват собствените си закони, това оставям без коментар.

Написано от Майя Любомирска
Четвъртък, 18 Август 2016 07:04

Последно г-н Методи Андреев направи парламентарно питане до г-жа Кунева защо не се отговаря на нашите искания. Има някакъв кратък отговор от министърката, в който тя обяснява, че новите програми в средното училище ще бъдат въведени най-рано през 2019 г.

Цяла Европа прие декларацията на Хавел „Памет и съвест”. Ние имаме уникален случай, че българският парламент ратифицира тази декларация. Но тя остава за жалост празна буква, празна процедура в България, с която никой не се съобразява специално в случая с МОН.

Вие инициирахте и една много стойностна конференция, която беше продължение на конференцията, организирана в от евродепутатът Андрей Ковачев?

– Благодаря ви за този въпрос. Евродепутатът Андрей Ковачев е един от най-сериозните политици, които се занимават години наред с този проблем. Нашата конференция беше като продължение на тази, която той направи в Европейския парламент в Брюксел.

На 6 юни нашата фондация направи конференцията в Дома на Европа. Преди това буквално на крака отидохме да занесем поканата за МОН за присъствие, като не се надявахме, че министър Кунева при своята заетост може да присъства, но поне един човек да изпратят на конференцията. А нашата конференция беше насочена към действащите органи в МОН, които трябва да изработят държавните образователни стандарти за средното образование, които са стари овехтели неточни и нямат нищо общо с нуждите на съвременното ни общество. Аз продължавам да твърдя, че МОН е най-консервативната, най-регресивната държавна институция в България. Това е бойкот, защото на много ключови позиции са обявени агенти на ДС. МОН не изпрати нито един човек, Софийският университет – нито един човек. Хората пътуваха от Търново, от Шумен, от Пловдив, от Благоевград да дойдат, колеги архивисти, историци, колеги, които се занимават с устна история. Бяхме подкрепени от Нов български университет от доц. Лъчезар Стоянов. От Великотърновския университет от Виолета Стойчева и от МОН независимия експерт Лиляна Друмева.

Имахме специални панели с едни от най-добрите български документалисти като Атанас Киряков, Малина Петрова, Евгени Михайлов, Росен Елезов и Стойчо Шишков.

Този проблем вече ангажира и дипломати в България, шефове на европейско ниво, присъстваше френският посланик Дьо Кабан и други.

Ние събрахме хората, които са направили изключителни огромни конкретни масиви с документи, които са памет и знание за този период, като настоявахме избрани документални филми и части от тях да влязат в обучението задължително. Предложихме на ООН да направим една електронна платформа, в която да включим текстове и снимки и документи, видео, и вече да не излизат с елементарното обяснение – видите ли нямало историческа дистанция, нямали сме материал, видите ли, нямали сме достатъчно анализи и всякакви лъжи.

Този евфемизъм „липса на политическа воля“ е куха фраза. Има управленско решение да не се прави нищо, което се изпълнява от ООН в случая с всички тези петиции, декларации и закони. В този смисъл аз виждам работата на това министерство като регресивна, която вреди в много голяма степен на обществото.

И пак стигаме до въпроса: можем ли да минем без лустраиця, късно ли е за лустрация?

– Видяхме, че работата на Комисията по досиетата е огромна и има смисъл за обществото и за личния баланс на много хора. Огромна част от скритата история на комунизма излезе наяве. Мисля, че за лустрация чисто поколенчески вече е късно. Но от друга страна виждам, че този Рот фронт, който е изключително агресивен, и ние го виждаме абсолютно навсякъде – като започнете от присъствието на комунистическите тотени и фалшифициране на историята и се стигне до икономическата мощ на клановите на комунистическите лидери, това е основата, на която се крепи и съвременната ни действителност. Не мога да дам конкретен отговор дали сега една лустраиця би ни вършила работа.

Ами като видим в ООН колко обявени служители на ДС работят на високи постове?

Написано от Майя Любомирска
Четвъртък, 18 Август 2016 07:04

– Агенти на Държавна сигурност нямат място в управлението на България, както досега. Ние знаем, че и в Народното събрание техният брой е огромен, и че на водещи позиции във всички най-важни институции те присъстват. Лустрацията е част от голямата битка за истината.